

Горан Петрович

Картини от една изложба

Официално откриване

Гостите си бършеха краката от листата и месечината.

Пред широко разтворените врати остана ведрата есенна вечер. Безкрайното шумолене. И небесните пращинки.

А тук, в галерията, в неокласическата двуетажна сграда с елементи на късния романтизъм, по-точно в бившето здание на общината, на Окръжния съвет, на окупационното Reichswehr командване, на Народния фронт, в задълго изоставената и порутена постройка, изцяло подвластна на капризните исторически промени на миналите векове, отскоро пригодена за новото си предназначение, светлината беше в изобилие. Тя се сипеше отвсякъде: от тавана, украсен с обновена мазилка, излъчваше се от безупречните млечнобели стени, блестеше от излъскания мраморен под, избиваше от всеки ъгъл след сливането на шест по-малки в голямо общо помещение на партера. Блясъкът се събираше по тържествените усмивки, в очите на поканените, благородно блещукаше по нанизите на перлените огърлици, по халките на обещите, по скъпоценните камъчета на медальоните и пръстените, по седефените копчета на маншетите... Нищо не можеше да се скрие от толкова светлина. Нямаше нито една сянка. Всяка подробност можеше да се види както трябва: правилните вежди, колосаните яки, опияняващите уханны мъглявини, строгите връзки, очарователните бенки, копринените кърпички в малките джобчета, розовите възглавнички на пръстите, идеалните ръбове на панталоните, вталените кройки и водопадите на разкошните вечерни рокли, а под леките материи можеха да се доловят вълнуващи очертания – накъде се спускат панделчиците и ивичките на изящното дамско бельо, докъде достигат и напълно се губят...

Стените на галерията бяха съвсем празни. Но нарастващата гълчава сякаш провокираше тази странност. Откриването на изложбата без картини ни най-малко не попречи на никого да покаже доброто си настроение, подготвяно с часове и дни за този случай. Хората говореха, без да има особена нужда от това. По принцип приятно, одобрително. Макар някои да говореха само и само да докоснат ушните миди на събеседниците си. Дори да се плъзнат дръзко по врата, по гърдите, там, където разрезът на деколтето загатваше улея. Нежната част от публиката също все по-смело, с все по-откровен, звънлив смях или непрестанно трепкайки с очи, се усукваше около поканените господа. Въпреки че имаше

такива, които забелязаха липсата на картини, нямаше наивници, които да посмеят да си обясняват на глас тази странност. Никой не проявяваше желание да изрази недоумението си. Всички, без изключение, се държаха така, сякаш бяха напълно наясно със специфичната художествена концепция; мнозина дори поверително твърдяха, че художникът лично обосновал възгледите си пред тях още миналата година в своето ателие, макар всъщност да не се знаеше кой е загадъчният автор.

Вероятно заради всичко това никой не обърна внимание на няколкото работници в галерията, които дръпнаха завесите – белите платна, с които архитектът умело беше създал илюзията за ненарушаваната от нищо изложбена повърхност. Само миг по-късно бляскавото осветление угасна.

Каталогът

Сякаш цялата тъмнина се събра точно тук. Навън виждаше се през прозорците – всичко си беше както винаги. Но сега, от тази тъмнина, това всичко изглеждаше по-ясно, по-изразително. Прозорците приемаха своите гледки.

Четири на фасадата на сградата – главната улица на града.

Четири на срещуположната страна – вътрешния двор на галерията.

Двата десни – черковната порта, с която граничеше източното крило.

Другите два странични прозореца – падината, която на запад, малко по-нататък, меко се спускаше до брега на реката.

С изчезването на светлината веднага угасна и блясъкът. Тоалетите изгубиха своето значение. Погледите, които си разменяха поканените, също. Гълчавата се срина в мълчание. Дванайсетте прозореца като дванайсет гледки се простираха във ведрата есенна вечер. На фона на тъмнината светлееха външните картини. Нямахме друг избор, само виделината проникваше през отворените капаци.

Юг

Всеки се обръщаше към най-близката рамка, а по-точно към очертанията на прозореца, там, където беше заварен. Градската врява още не беше утихнала, по улицата се движеха хора със загоряла от неона плът, луната падаше до нивото на лампите, тук-там някой лъч проникваше и до асфалтираната земя. Под строгите калкани на държавните сгради пълпеше върволица. Малко по-нататък – силуети, спрели се пред дебелите стъкла на разкошна витрина. Кученце, което дърпа и каишката, и старицата с проскубано астраганено палто. Продавач на цигари уплашено опакова стоката си. Силно разголено, кльощаво момиче с всяка своя крачка безпогрешно се разминава със собствения си късмет. Закъснели сезонни работници, двама прегърнати замръзнали млади, най-малко десетина други, закрити от разгърнати вестници, студент по музика със захабен калъф за цигулка под мишница и голобрад войник със съвсем нова маскировъчна униформа на автобусната спирка. Старче, което забожда некролог на близкото дърво. От едната посока нерешително се приближава фигура, която влачи завързано с канап картонено куфарче. От другата, прегърнал дете, бърза млад човек. След него ситни жена с уплашен израз на лицето. Приближиха се до колата, паркирана срещу сградата на галерията. Размениха жестове и едно-две изречения с шофьора. И продължиха да тичат. Очевидно онзи в колата отказа да ги откара. Наистина неприятна гледка, би могло да се заключи според изложеното.

Север

Публиката на срещуположната страна, онази пред прозорците, обърнати към вътрешния двор на галерията, можеше да види само една фигура – изпаднал на вид старец, заспал в ъгъла. Тук липсваше градското осветление, звездите безпрепятствено се ронеха. Под техните утешителни капки киснеха купища отпадъци, отдавна умряла птица, изхвърлени бутилки от евтино вино, използвани томболни билети, начертана с тебешир „куцанка“, зееща метална консерва от риба, плъх до хванала кора купчинка изпражнения, шест гилзи, фасове, супена лъжица с изви-та дръжка, смачкана баскетболна топка, люспи от слънчогледови семки; върху рошавите гърбове на съседните сгради – едри татуировки; изписани във всички посоки графити: *СЪРБИЯ!*; *Мишутка, любов моя, честит рожден ден; Върнете Краля...; Кресльовци!*; *А накрая издивяхме...; Продавам изгодно тояги; Поркам редовно! Без коментар; Пикси, майсторе!*; *Защо да умре човек, в чиято градина расте салвия?*; *KGS; Деца-а-а, спуквайте гумите!*; *Зорица е донорка; Партия с дванайсет подобрения; I want you to roll me...*

Юг, отново

На улицата двойката с детето не може и не може да мръдне. Без да забелязва, че от галерията я наблюдават, една жена на средна възраст се приближава до крайния ляв прозорец, вероятно да се огледа. Лицето ѝ е тъжно, това впечатление не може да се промени дори от разтегнатите устни. Остава доста дълго пред отражението си, сякаш се упражнява как да се усмихва заради самата себе си или заради някого, когото обича, но е далеч от нея на разстояние цял един живот. Двойката, жената и мъжът с неподвижното дете, с детето с отпусната в прегръдките глава, сега не тича, сега само стои край уличното платно. Майката ту вдига ръце, ту безпомощно ги отпуска. Никой не иска да спре. Никой. Колите препускат. Нажежените фарове мъчително ясно осветяват нейния ужас.

Запад

Поканените в западното крило на галерията, край двата прозореца, надвесени към речната падина, треперят. Не, капците не са отворени. И въпреки това насъбралите се настръхват от този поглед към оголените тополи край нощната вода, от призрачно нашарените от сенки клони на върбалаците. Хората треперят от страх от това течение, което не се вижда, но сигурно, носейки какво ли не, подмолно търкаля времето, обръща минало и бъдеще, капризно размества удавници, рибни пасажи, дупки и наноси, оглажда камъни, бавно руши бреговете на настоящето. Хората потреперват зиморничаво от далечната, прегърбена планина, от върха под синия лед, от очертанятията, които почти се сливат с полегналия свод. Плашат се от пространството, което направо от града, спокойно, без никакво препятствие, се разпростира към неизвестното, където няма ясни знаци, където можеш да се изгубиш сред множеството посоки, въпреки че целият живот се свежда до движение в кръг, където от древната тъмница, както твърди легендата, ни дебнат злите очни цепки на язовци, святкат склерите на прилепи, проникват зениците на бухали...

Север, втори път

Около картините на вътрешния двор на сградата пълна тишина. Мъртвило. Онзи старец, може би пианица, със сигурност бездомник, се събуди. Още щом стана, се изплю, нетърпеливо се разкопча и блеейки към съзвездията, се изпика. Чу се как струята дълго жабурка по пликовете с разядено лепило.

Тук-там в локвата плуваше лунният кръг.

Юг, същото

На улицата събитията се оттекоха няколко пъти.

Изборните плакати, дори некролозите, бяха облепени с нови лица, заслужаващи доверие. Само онази отчаяна жена и онзи млад мъж с детето с неестествено отпусната глава, само онази двойка, сполетяна от нещастие, не можеше и не можеше да мръдне, да се оттласне от съдбата.

– Браво! – извика прекалено силно някой в галерията, друг промърмори нещо многозначително.

Изток

Прозорците на източното крило разкриваха, впрочем от самото начало, една и съща гледка – борове и ели, надгробен паметник на владика от края на по-миналия век и контурите на църква, от чиито три тесни, но високи сводести ниши, през витражите, залети с олово, припламваха фитилите на кандилата и вошениците. От самото откриване на изложбата тук нищо не се промени. Затова пък пред тези постоянни картини се събираха все повече поканени. Отначало незабелязано. След това в толкова количество, че се получи суматоха. А после и небивала блъсканица, при която по-силните избутваха по-слабите, за да се доближат колкото се може по-близо. Накрая, сред общия мрак в галерията, пред тези прозорци се тикаха толкова хора, че първите се озоваха до самите стъкла с деформирани бузи и носове, а зад тях се вихреше почти истинска битка за място до скута на онова далечно, нереално топло блещукане.

Коктейлът

Внезапно, така както беше изчезнала, светлината блесна. Всичките дванайсет прозореца мигом се изгубиха в белотата на тавана, стените и мраморния под. Поканените взеха да се отдръпват от рамките, припряно оправяйки официалните си тоалети и смутените изражения на лицата си. Една млада жена започна любопитно да изследва погледите на мъжете, опитвайки се да открие кой от тях в онази суматоха беше сложил топлатата си длан върху бедрото ѝ. Обслужващият персонал на галерията почти незабелязано премести завесите. Тишината бе прекъсната първо от сервитьорите, които дискретно предлагаха освежителни напитки. Със звъна на чашите и поклащането на отбраните питиета отново живнаха любезните усмивки и разговори между поканените...

КРАЙ

© Горан Петровић
© 2005 Жела Георгиева, превод от сръбски

Горан Петровић

Сканиране, разпознаване и начална редакция: Вася Атанасова, 2009

Издание:

Горан Петровић, „Ближен“

Издаелство „Балкани“, София, 2005, ISBN 954-9446-15-8

Подбор и превод: Жела Георгиева

Горан Петровић, „Острво и околне приче“, 2002, „Ближњи“, 2003

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10401>]